

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

๑. สระในภาษาบาลีมีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอย่างไร ๆ สระไหนมีเสียงเช่นไร ๆ
๑. สระในภาษาบาลีมี ๘ คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ ๆ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นิสสัย ๆ สระ ๓ ตัว คือ อ อิ ู มีเสียงสั้น ชื่อรัสสะ เหมือนคำว่า อติ ครุ สระ ๕ ตัว คือ อา อี ู เอ โอ มีเสียงยาว ชื่อทีฆะ เหมือนคำว่า ภาคี วฐ เป็นต้น ๆ
๒. สนธิคืออะไร ๆ มีประโยชน์อย่างไร ๆ ยตรภูจิต ในคำว่า ยตรภูจิต มุจเจยย ปาปกมมา” และ สจาทิ เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ
๒. สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ ๆ มีประโยชน์อย่างนี้ คือ เพื่อย่นอักขระให้น้อยลง ๑ เพื่อเป็นอุปการะในการแต่งฉันท ๑ เพื่อทำคำพูดให้สละสลวย ๑ ๆ
ยตรภูจิต ในคำว่า ยตรภูจิต มุจเจยย ปาปกมมา” เป็นสัทยัญญุชณะสนธิ ตัดเป็น ยตร - จิต ซ้อนหน้าพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน ตามหลักแห่งการสังโยค คือ พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้ ในที่นี้ จึงซ้อน ภู พยัญชนะที่ ๑ หน้า ฐ พยัญชนะที่ ๒ ต่อเป็น ยตรภูจิต ๆ
สจาทิ เป็นโลปสระสนธิ ตัดเป็น สเจ - อหิ ระหว่าง สเจ - อหิ ถ้าสระหน้าเป็นที่ฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า คือ ลบสระ เอ ที่ สเจ แล้วที่ฆะสระหลัง คือ อ ที่ อหิ เป็น อา ต่อเป็น สจาทิ ๆ
๓. ปัจจัยในอักษยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ แต่ละตัวเป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร ๆ
๓. ปัจจัยในอักษยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มี ๑๗ ตัว คือ โต ตร ตถ ห ธ ธิ หี หิ หิณจนำ ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาจนั ชช ชชู ๆ ปัจจัยแต่ละตัวเป็นเครื่องหมายวิภัตติ ดังนี้ คือ
โต ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัตติ แปลว่า ข้าง เช่น ปุโรโต ข้างหน้า ปจฺจโต ข้างหลัง เป็นต้น เป็นเครื่องหมายปัญจมีวิภัตติ แปลว่า แต่ เช่น ตโต แต่-นั้น อิตโต แต่-นี้ เป็นต้น

ปัจจัยทั้งหลาย คือ **ตฺร ตถ ห ธ ธิ หิ หิณฺจณฺ ว** เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัตติ แปลตาม สัตตมี เช่น **ตฺร ใน-นั้น อธิ ใน-นี้** เป็นต้น

ปัจจัยทั้งหลาย คือ **ทา ทานิ รหิ ธุนา ทาจนฺ ชช ชชฺ** เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัตติ ลงในกาล เช่น **ตทา ในกาลนั้น อิทานิ ในกาลนี้** เป็นต้น ฯ

๔. ในอาขยาต แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ จะรู้จักกาลได้ต้องอาศัยอะไร ฯ
 จงแจก **ภุช ธาตุ** (ในความกิน) ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสนบมาดู ฯ
๔. ในอาขยาตแบ่งกาลที่เป็นประธานไว้ ๓ คือ กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑ กาลล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑ กาลยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ จะรู้จักกาลได้ ต้องอาศัยวิภัตติ ฯ

แจก **ภุช ธาตุ** (ในความกิน) ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสนบ ดังนี้

ปฺริส.	เอก.	พหู.
ป.	ภุชฺชิสฺสติ	ภุชฺชิสฺสนติ
ม.	ภุชฺชิสฺสสิ	ภุชฺชิสฺสถ
อุ.	ภุชฺชิสฺสามิ	ภุชฺชิสฺสาม

๕. กตถญฺญ, ปารุปนํ (วตถ) และ วาโส ในคำว่า “ปฏิรูปเทสวาโส” คำไหนเป็นรูป สาธนะ และปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
๕. **กตถญฺญ** เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ หรือเป็น กัตตุรูป ลงในอรรธตัสสึละ หรือเป็นสมาสรูป ตัสสึละสาธนะ ลง รุ ปัจจัย ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้
- กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า กตฺ ชานาตีติ กตถญฺญ
 กัตตุรูป ลงในอรรธตัสสึละ ตั้งวิเคราะห์ว่า กตฺ ชานาติ สึเลนาติ กตถญฺญ
 สมาสรูป ตัสสึละสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า กตฺ ชานิตฺ สึลมสฺสาติ กตถญฺญ ฯ
- ปารุปนํ** (วตถ) เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ ลง ยฺ ปัจจัย
 ตั้งวิเคราะห์ว่า ปารุปติ เตนาติ ปารุปนํ (วตถ) ฯ
- วาโส** ในคำว่า “ปฏิรูปเทสวาโส” เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ลง ณ ปัจจัย
 ตั้งวิเคราะห์ว่า วสนํ วาโส หรือตั้งวิเคราะห์ว่า วสิตพฺพนติ วาโส หรือ วสยเตติ วาโส ฯ

